

## BOLALARDA YUQORI NAFAS YO‘LLARINING VIRUSLI KASALLIKLARI

**Rasulov Xamidullo Asatullo o‘g‘li**

Samarqand davlat tibbiyot uiversiteti talabasi

**Bekkamov Sobir Axmad o‘g‘li**

Samarqand davlat tibbiyot uiversiteti talabasi

E-mail: [xamidullorasulov0619@gmail.com](mailto:xamidullorasulov0619@gmail.com)

**Annotatsiya:** Ushbu maqolada virusli respirator infeksiyalarning sabablari, virusli respiratorli infeksiyalarning belgilari, virusli respirator infeksiyalarning diagnostikasi, virusli respiratorli infeksiyalarning oldini olish, virusli respiratorli infeksiyalarni davolash kabi malumotlar o‘rin oladi.

**Kalit so‘zlar:** Yuqori nafas yo‘llari viruslari, rinoviruslar, gripp viruslari, respirator sinsitial virus (RSV), enteroviruslar, koronaviruslar va adenoviruslar.

**Abstract:** This article covers the causes of viral respiratory infections, symptoms of viral respiratory infections, diagnosis of viral respiratory infections, prevention of viral respiratory infections, treatment of viral respiratory infections, and more.

**Key words:** Upper respiratory viruses, rhinoviruses, influenza viruses, parainfluenza viruses, respiratory syncytial virus (RSV), enteroviruses, coronaviruses, and adenoviruses.

Virusli respirator infeksiyalarning sabablari ko‘p turli xil viruslar nafas olish yo‘llarini zararlaydi va organizimga salbiy o‘zgarishlarga olib keladi. Bolalarda rinoviruslar, gripp viruslari (yillik qishki epidemiyalar davrida), parainfluenza viruslari, respirator sinsitial virus (RSV), enteroviruslar, koronaviruslar va adenovirusning ayrim shtammlari virusli respiratorli infeksiyalarning asosiy

sabablari hisoblanadi. Ko‘pincha viruslar nafas yo‘llariga havo-tomchi va kasal bemor bilan aloqada bo‘lganda kontakt yo‘llar orqali yuqadi va tarqaladi. Bemor nafas yo‘lidan ajralgan ajralmalar bevosita bolalar qollari kiyimlariga tushadi. Bu bolalar qo‘llarini burun yoki ko‘zlariga tegsa, viruslar kirib, yangi infektsiyani keltirib chiqaradi. Kamdan-kam hollarda infektsiyalar, bolalar infektsiyalangan odam tomonidan yo‘talgan yoki aksirgan tomchilar bo‘lgan havo bilan nafas olganda tarqaladi. Turli sabablarga ko‘ra, nafas olish yo‘llari virusli infektsiyalari bo‘lgan bolalarning burun yoki nafas olish sekretsiyasi infektsiyalangan kattalarnikiga qaraganda ko‘proq viruslarni o‘z ichiga oladi. Viruslar tarqalishining ko‘payishi va odatda gigienaga kamroq e‘tibor berish bolalarning infektsiyalarini boshqalarga yuqtirish ehtimolini oshiradi. Ko‘p bolalar, masalan, bolalar markazlari va maktablarda bir joyga to‘planganda, yuqish ehtimoli yanada kuchayadi. Virusli respiratorli infektsiyalarning belgilari viruslar nafas yo‘llarining hujayralariga kirganda, ular yallig‘lanishni va shilimshiq ishlab chiqarishni qo‘zg‘atadi. Bu holat 14 kungacha davom etishi mumkin bo‘lgan burun tiqilishi, burun oqishi, tomoq qichishi va yo‘talga olib keladi. Ba‘zi bolalar yuqori nafas yo‘llari infektsiyasi bartaraf etilgandan keyin bir necha hafta davomida yo‘talishni davom ettirishi mumkin. Harorati 101 dan 102 ° F (taxminan 38,3 dan 38,9 ° C) gacha bo‘lgan isitma yosh bolalarda yoki grippga chalinganlarda keng tarqalgan. Bolaning harorati hatto 104 ° F (40 ° C) gacha ko‘tarilishi mumkin. Bolalardagi boshqa tipik alomatlariga ishtahaning pasayishi, letargiya va umumiy kasallik hissi kiradi. Bosh og‘rig‘i va tana og‘rig‘i, ayniqsa gripp bilan rivojlanadi. Chaqaloqlar va yosh bolalar odatda o‘zlarining o‘ziga xos alomatlarini ayta olmaydilar va shunchaki hushyor va noqulay ko‘rinadi. Virusli nafas yo‘llarining infektsiyalari asoratlari. Yangi tug‘ilgan chaqaloqlar va yosh chaqaloqlar burunlari bilan nafas olishni afzal ko‘rganligi sababli, hatto mo‘tadil burun tiqilishi ham nafas olishda qiyinchiliklarga olib kelishi mumkin. Burun tiqilishi ovqatlanish bilan bog‘liq muammolarga ham olib keladi, chunki chaqaloqlar ko‘krak yoki shishadan emish paytida nafas ololmaydilar. Kichkintoylar yo‘talayotgan balg‘amni tupura olmaganligi sababli, ular tez-tez bo‘g‘ilib qoladilar. Kichkina bolalarning nafas olish yo‘llari yallig‘lanish va

shilimshiq tufayli sezilarli darajada torayib, nafas olishni qiyinlashtiradi. Bolalar tez nafas olishadi va nafas olayotganda eshitiladigan baland shovqin (xirillash ) yoki nafas olayotganda eshitiladigan shunga o‘xshash shovqin ( stridor ) paydo bo‘lishi mumkin. Nafas olish yo‘llarining keskin torayishi bolalarning tez nafas olishiga va ko‘karib ketishiga olib kelishi mumkin ( siyanoz ). Bunday havo yo‘llari muammolari ko‘pincha parainfluenza viruslari, RSV va inson metapnevmonovirus infeksiyasi sabab bo‘lgan infeksiyalarda uchraydi. Ta'sirlangan bolalar zudlik bilan shifokorga ko‘rsatilishi kerak. Virusli nafas olish yo‘llari infeksiyasi bo‘lgan ba'zi bolalarda o‘rta quloq (otitis media) yoki o‘pka to‘qimalari (pnevmoniya) infeksiyasi ham rivojlanadi. Otit va pnevmoniya virusning o‘zi yoki bakterial infeksiya tufayli yuzaga kelishi mumkin, chunki virus keltirib chiqaradigan yallig‘lanish to‘qimalarni boshqa mikroblar tomonidan ishg‘ol qilishga ko‘proq moyillik tug‘diradi. Nafasli bolalarda nafas yo‘llarining infeksiyalari ko‘pincha astma xurujiga olib keladi. Virusli respirator infeksiyalarning diagnostikasi Shifokorning baholashi Shifokorlar va ota-onalar nafas yo‘llarining infeksiyalarini o‘zlarining tipik belgilari bilan taniydilar. Umuman olganda, yuqori nafas yo‘llarining engil alomatlari bo‘lgan sog‘lom bolalar, agar nafas olish qiyin bo‘lmasa, bir yoki ikki kundan ortiq isitma bo‘lmasa, shifokorni ko‘rishga hojat yo‘q. Nafas olish, stridor yoki xirillash bilan og‘rigan bolalarda yoki shifokor o‘pkada tiqilishni eshitsa, bo‘yin va ko‘krak qafasining rentgenogrammasini olish mumkin. Qon testlari va nafas olish sekretsiyasi testlari kamdan-kam yordam beradi. Virusli respiratorli infeksiyalarning oldini olish yaxshi gigiena grippga qarshi emlash, eng yaxshi profilaktika chorasi gigiena qoidalariga rioya qilishdir. Kasal bola va uydagilar qo‘llarini tez-tez yuvishlari kerak. Umuman olganda, kasal bola bilan qanchalik yaqin jismoniy aloqa (masalan, quchoqlash, egilish yoki to‘shakda bo‘lish) sodir bo‘lsa, infeksiyani boshqa oila a‘zolariga yuqtirish xavfi shunchalik yuqori bo‘ladi. Ota-onalar bu xavfni kasal bolaga tasalli berish zarurati bilan muvozanatlashlari kerak. Bolalar isitma yo‘qolguncha va o‘zlarini yaxshi his qilguncha maktabdan yoki bolalar bog‘chasidan uyda qolishlari kerak. Gripp - bu emlash orqali oldini olish mumkin bo‘lgan yagona virusli respirator infeksiya. 6 oylik va undan katta yoshdagi barcha bolalar, barcha

kattalar kabi har yili emlashlarni olishlari mumkin. Emlash ayniqsa yurak yoki o'pka kasalliklari (shu jumladan mukovistsidoz va astma), diabet, buyrak etishmovchiligi va o'roqsimon hujayrali kasallik kabi ma'lum kasalliklarga chalingan bolalar va kattalar uchun juda muhimdir. Bundan tashqari, immuniteti zaif bo'lgan bolalar, shu jumladan inson immunitet tanqisligi virusi (OIV) infeksiyasi bo'lgan va kimyoterapiya o'tayotgan bolalar vaktinani olishlari kerak. Virusli respiratorli infeksiyalarni davolash. Dam olish va suyuqlik og'riq va isitma uchun dorilar antibiotiklar kerak emas va virusli nafas yo'llarining infeksiyalarini davolashda yordam bermaydi. Nafas olish yo'llari infeksiyasi bo'lgan bolalar qo'shimcha dam olishga muhtoj va suyuqlikni normal iste'mol qilishlari kerak. Ibuprofen kabi asetaminofen yoki steroid bo'lmagan yallig'lanishga qarshi dorilar isitma va og'riqlar uchun berilishi mumkin. Maktab yoshidagi bolalar bezovta qiluvchi burun tiqilishi uchun retseptsiz (reseptsiz) dekonjestanlarni qabul qilishlari mumkin, garchi dori ko'pincha yordam bermasa ham. Kichkintoylar va kichik yoshdagi bolalar dekonjestanlarning nojo'ya ta'siriga ayniqsa sezgir bo'lib, qo'zg'alish, tartibsizlik, gallyutsinatsiyalar, letargiya va tez yurak urishini boshdan kechirishi mumkin va hech qachon bu dorilarni qabul qilmaslik kerak. Chaqaloqlar va yosh bolalarda havoni namlantirish uchun sovuq bug'li bug'lashtirgichdan foydalanish va rezina assimilyatsiya lampochkasi bilan burundan shilliqni so'rish orqali tiqilishi biroz engillashishi mumkin. Bolalarda ishlatilishi mumkin bo'lgan grippga qarshi antiviral preparatlar mavjud. Biroq, bu dorilar faqat alomatlar boshlanganidan keyin birinchi yoki ikki kun ichida qabul qilingan taqdirda ishlaydi va ular isitma va simptomlarning davomiyligini faqat bir kunga qisqartiradi va sog'lom bolalarda tez-tez ishlatilmaydi.

#### **FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:**

1. [www.mt.sammi.uz](http://www.mt.sammi.uz)
2. [www.msdmanuals.com](http://www.msdmanuals.com)
3. [www.choc.org](http://www.choc.org)
4. [www.uz.warbletoncouncil.org](http://www.uz.warbletoncouncil.org)